

DUURZAAMHEID & ECONOMIE

Gezonde bodem

De Verenigde Naties hebben 2015 uitgeroepen tot Internationaal Jaar van de Bodem om aandacht te geven aan het belang van een gezonde bodem voor onze voedselvoorziening.

Iedere moestuinier weet hoe belangrijk gezonde humus is om mooie groenten te kweken en zo min mogelijk gif te gebruiken. Wat in het klein geldt, geldt ook in het groot. Maar daar zien we dat de vruchtbaarheid van de grond afneemt, ook in Nederland. Deze maand verschenen er twee publicaties die laten zien hoe de gezondheid van de grond wordt bedreigd.

Het eerste onderzoek betreft de bodemvruchtbaarheid in onze jongste provincie Flevoland en is uitgevoerd door de Wetenschappelijke Raad voor Integrale Duurzame Landbouw en Voeding. Hij constateert dat op veel plekken binnen één generatie de bodemvruchtbaarheid is afgenomen. Deels is dat een natuurlijk proces na inpoldering, deels komt het door een te intensieve bewerking van de grond. Omdat veel boeren een pachtcontract hebben, ontstaat er een spanningsveld tussen kortetermijnbelangen (hoge opbrengst) en langetermijnbelangen (behoud gezonde bodem). Voor die gezonde bodem is het bijvoorbeeld belangrijk wisselteelt toe te passen: elk jaar een ander gewas. Dat strookt echter niet altijd met de wensen van de afnemer. Ook wordt de pacht steeds hoger en worden de pachtperiodes steeds korter. De gevolgen laten zich raden: de boer kiest voor een zo hoog

viesorgaan zijn conclusies. En die liegen er niet om. Volgens de onderzoekers hebben neonicotinoïden een drastisch negatief effect op het milieu. Niet alleen de honingbij, maar ook wilde bijen, vlinders, zweefvliegen en hommels hebben er schrikbarend onder te lijden. Dat is ernstig, omdat deze dieren een zeer groot deel van de bestuiving in Nederland voor hun rekening nemen. Het gif werkt door naar dieren die de giftige insecten eten, zoals veldleeuwerik, boerenzwaluw en ringmus.

Niet alleen in de landbouw, maar ook op de consumentenmarkt worden middelen verkocht met deze giftige stoffen, zoals mierenlokdoosjes en vliegenstrips. De Bijenstichting heeft op haar website een lijst geplaatst met producten die giftige middelen bevatten. Zo kunnen mensen kiezen voor alternatieven die vrij zijn van deze stoffen.

De bodem is het natuurlijk kapitaal voor voldoende en gezond voedsel. Dat is in het belang van ons allemaal. Een gezonde bodem begint met het gebruiken van plaagbestrijding die geen schadelijk effect heeft op de biodiversiteit. Maar de stap erna is ingewikkelder, omdat het vereist om anders naar het systeem te kijken. Op het niveau van de boerderij is het belangrijk

Bijengif wordt als een soort coating aangebracht

.....
 mogelijke opbrengst van het perceel en kan zich wisselteelt met een goed gewas voor bodemverbetering, maar met een lagere opbrengst, niet permitteren.

De andere studie gaat over de effecten van neonicotinoïden, bestrijdingsmiddelen die ook wel bekendstaan als "bijengif", en is uitgevoerd door de Europese Academies van Wetenschappen, een adviesorgaan voor de EU. Het is zeker niet het eerste rapport over de schadelijke effecten van dit bestrijdingsmiddel, maar wel een van de scherpste. Neonicotinoïden zijn de meest verkochte insectenbestrijdingsmiddelen ter wereld. Deze middelen worden als een soort coating aangebracht op zaaigoed. Het gif verspreidt zich via de wortels en de sapstromen van de plant. De plant is van binnenuit giftig voor insecten. Wanneer de wortels van de planten afsterven, nemen ze het gif mee de bodem in, waar ze het bodemleven aantasten.

Eerdere artikelen wezen al op schadelijke effecten van deze middelen op de honingbij, die zo belangrijk is voor de bestuiving van fruit- en groentegewassen. De EU heeft daarom in 2013 een tweejarig verbod op neonicotinoïden ingevoerd. Nu dit verbod bijna ten einde loopt, presenteert het ad-

op zaaigoed

dat de boer meer zicht krijgt op de rijkdom in het bodemleven en hoe hij dat op zijn bedrijf kan versterken. Dat geeft de grond veerkracht en maakt bepaalde bestrijdingsmiddelen overbodig. Op nationaal niveau is het goed dat we beseffen dat iedereen in de keten, dus ook de afnemer, de bestrijdingsmiddelenindustrie en de consument, verantwoordelijkheid draagt voor die belangrijke voorwaarde voor voedselzekerheid: een gezonde bodem. Als consument kunnen we daar invloed op uitoefenen door de keuzes die we maken in de supermarkt. Als burger hebben we invloed door randvoorwaarden voor een gezond beheer op de politieke agenda te krijgen.

Omdat de meeste mensen zich hier normaal gesproken nooit mee bezighouden, is het zo'n goed idee van de VN om dit jaar uit te roepen tot Internationaal Jaar van de Bodem.

.....
Dr. Martine Vonk werkt als lector ethiek en technologie bij Saxion Hogescholen. Reageren? rubriekforum@refdag.nl